

KOMMUNIKATIONSUTSKOTTETS BETÄNKANDE 15/2009 rd

Regeringens proposition med förslag till lag om ombildning av Rederiverket till aktiebolag

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 19 september 2009 en proposition med förslag till lag om ombildning av Rederiverket till aktiebolag (RP 143/2009 rd) till kommunikationsutskottet för beredning.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- överdirektör Juhani Tervala, projektchef Hannu Hautakangas, konsultativ tjänsteman Rita Linna och konsultativ tjänsteman Mika Mäkilä, kommunikationsministeriet
- budgetråd Esko Tainio, finansministeriet
- konkurrensråd Riitta Ryhänen, Konkurrensverket

- vice generaldirektör Mikko Alestalo, Meteorologiska institutet
- verkställande direktör Tero Vauraste, Rederiverket
- ombudsman Päivi Saarinen, Finlands Maskinbefälsförbund rf
- ordförande Simo Zitting, Finlands Sjömans-Union rf
- verkställande direktör Olof Widén, Rederierna i Finland.

Dessutom har skriftligt utlåtande lämnats av

- Sjöfartsverket
- Försörjningsberedskapscentralen
- Finlands Hamnförbund
- Finlands miljöcentral.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår en lag om ombildning av Rederiverket till aktiebolag.

Enligt propositionen ska Rederiverket ombildas till ett aktiebolag som helt ägs av staten. Bolagets verksamhetsområde ska omfatta produktion av isbrytningstjänster, kombinationsfartygens specialtjänster och förbindelsefartygstrafiktjänster samt annan verksamhet i Finland och utomlands som tjänar sjötrafiken. Dessutom ska bolaget bedriva verksamhet i anslutning till serviceunderhåll och befraktning av fartyg i Finland och utomlands.

Statsrådet bemyndigas att till det nya aktiebolaget överlåta den egendom som Rederiverket har i sin besittning och verksamheten vid verket. Rederiverkets personal överförs till det nya aktiebolaget.

Rederiverkets affärsverksamhet inom farledservice och dess personal ska emellertid införlivas med Sjöfartsverkets produktionsverksamhet som samtidigt bolagiseras.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2010.

Lagen avses träda i kraft vid ingången av 2010.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Sammantaget sett anser utskottet propositionen vara behövlig och ändamålsenligt och tillstyrker lagförslaget utan ändringar.

Bakom propositionen ligger ett beslut om det s.k. fallet Affärsverket Vägverket som Europeiska kommissionen fattade i slutet av 2007. Enligt kommissionen var verkets konkursskydd och inkomstskattepraxis inte förenliga med den gemensamma marknaden. Den beredning som följde på beslutet resulterade i principbeslutet att statens nuvarande affärsverksmodell inte kan anses lämpad för den gemensamma marknaden. Statens affärsverksamhet bör i en öppen konkurrenssituation på en fungerande marknad i regel bedrivas i aktiebolagsform.

Bolagets verksamhet och lönsamhet. Utskottet anser att det i sig inte kan ligga ett egenvärde i att bolagisera, utan bolagiseringen måste klart och tydligt leda till bättre lönsamhet, en högre servicenivå, kontinuitet och kostnadseffektivitet.

Att tillhandahålla isbrytningstjänster utgör kärnan i det nya rederiaktiebolagets affärsverksamhet. Det fartygsbestånd som övergår i dess ägo består av de finländska isbrytarna. Enligt propositionen har staten ett strategiskt ägarintresse i det nya bolaget. Offshoreverksamheten bedrivs på en ytterst konkurrensutsatt internationell marknad, medan någon konkurrens än så länge inte förekommer inom isbrytarverksamheten.

Utskottet förhåller sig mycket skeptiskt till möjligheten att öka konkurrensen inom isbrytarverksamheten, åtminstone inte inom en alldeles snar framtid. Utfrågade experter har emellertid hävdat att konkurrensen absolut måste öka och har föreslagit att man splittrar upp upphandlingen av isbrytningstjänster, graderar konkurrensutsättningen, utvecklar förfarandena för konkurrensutsättning och upphandling, förlänger avtalsperioderna och lägger fast de block som ska konkurrensutsättas så att de sporrar till att ta fram alternativa tjänster. Det är viktigt, menar

utskottet, att kommunikationsministeriet ställer sig i spetsen och utreder alla möjligheter att åstadkomma en fungerande konkurrenssituation inom isbrytarverksamheten.

Utskottet vill fästa uppmärksamheten vid det nya bolagets lönsamhet och riskerna inom offshorebranschen. Enligt expertyttrandet gick Rederiverket på 5,7 miljoner euro minus under 2004—2008. Till följd av den globala ekonomiska krisen och prisrasen för råolja minskade lönsamheten hösten 2008. Marknadsefterfrågan på offshoreverksamhet, en affärsverksamhet som spelar en stor roll för omsättning och resultat, stannade närapå helt av. Men nu finns det tecken på att efterfrågan börjar tillta.

Under utfrågningen fanns det också experter som påpekade att isbrytnings- och offshorefunktionerna genererar synergieffekter. I aktiebolagsmodellen kan man enligt yttrandena skilja isbrytarverksamheten från offshoreverksamheten på ett genomskinligt sätt, exempelvis med hjälp av en lämplig dotterbolagsstruktur. Då är det enkelt att se vilka kostnadsfördelar som uppstår av att de nuvarande kombiisbrytarna används utanför isbrytningssäsongen.

Utskottet vill sätta fokus på det nya bolagets soliditet, särskilt som bolaget kommer att vara ägare till hela vår isbrytarflotta. Det är viktigt att bolaget är medvetet om de affärsekonomiska risker som är förknippade inte minst med offshoreverksamheten och bereder sig för dem med alla till buds stående medel. Kommunikationsministeriet måste ge akt på bolagets lönsamhet och soliditet och på serviceverksamhetens kvalitet och effektivitet för att de för näringslivet livsviktiga isbrytningstjänsterna ska finnas att tillgå också i framtiden.

Försörjningsberedskap. I propositionen sägs det att det nya bolaget ska erbjuda isbrytningstjänster enligt beställar-utförarmodellen också i framtiden. Som gardering för att så faktiskt kommer att ske görs en ändring i lagen om fartygs isklasser och isbrytarassistans (1121/2005) genom tillägg av en bestämmelse om isbrytarfarty-

gens trafikplikt och iakttas det nya aktiebolagets bolagsordning och i förekommande fall företagsrättsliga förfaranden.

Utskottet vill understryka hur totalberoende vår export och import är av sjöfarten och den isbrytning som möjliggör vintersjöfart. Isbrytningsberedskap en del av samhällets kritiska infrastruktur och därför måste isbrytningen fungera under alla förhållanden. Det måste finnas tillräckligt med isbrytarkapacitet att tillgå också under vintrar med svåra isförhållanden.

Personalkonsekvenser. Under expertutfrågningen sades det att alla som jobbar inom de funktioner som ska bolagiseras kommer att flyttas över till det nya aktiebolaget så snart bolaget grundats. Personal i arbetsavtalsförhållande på viss tid övergår till anställning i arbetsavtalsförhållande hos bolaget för motsvarande tid.

Enligt 7 § 4 mom. ska på arbetstagarna och villkoren för anställningsförhållandet tillämpas vad som bestäms eller föreskrivs i eller med stöd av lag och vad som överenskomms i det kollektivavtal och arbetsavtal som är bindande för bolaget. Således gäller de enskilda arbetsavtalen i den form de är skrivna och kollektivavtalen är i kraft till utgången av avtalsperioden.

Enligt experter motsvarar pensionsskyddet för de anställda som flyttar över till aktiebolag det nuvarande intjänade pensionsskydd som statsanställda har i förhållande till sin pensionsålder, storleken av statens grundpension och till-

läggspensionstillväxten. Det nya aktiebolaget tecknar en ansvarsförsäkring för tilläggspension.

Bolagiseringen i sig avses inte inverka på antalet anställda eller eventuella anpassningsåtgärder. Bestämmelserna om personalen garanterar personalens ställning i den utsträckning som ändringarna beror på att arbetsgivarens juridiska status har förändrats.

Samarbetsskyldigheterna enligt lagen om samarbete inom företag (334/2007) tillämpas på det nya aktiebolaget. Lagen tillämpades på Re-deriverket redan när det var ett affärsverk. Enligt expertyttrande kommer en företrädare för personalen att utses till aktiebolagets styrelse enligt vedertagen praxis på affärsverket.

Utskottet lägger vikt vid att omställningsprinciperna i fråga om personalen faktiskt omsätts i praktiken. Det är viktigt med en bra personalpolitik i ett helt statsägt bolag, särskilt nu i övergångsfasen. En kunnig och motiverad personal är en kritisk framgångsfaktor för företaget. Därför är det angeläget att garantera personalens ställning i övergångsfasen och behålla goda förhållningskontakter mellan arbetsgivaren och arbetstagarna.

Förslag till beslut

Kommunikationsutskottet föreslår

att lagförslaget godkänns utan ändringar.

KoUB 15/2009 rd — RP 143/2009 rd

Helsingfors den 20 oktober 2009

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Martti Korhonen /vänst
vordf. Saara Karhu /sd
medl. Mikko Alatalo /cent
Marko Asell /sd (delvis)
Leena Harkimo /saml
Kalle Jokinen /saml
Jyrki Kasvi /gröna
Lauri Kähkönen /sd (delvis)
Mats Nylund /sv

Pentti Oinonen /saf
Markku Pakkanen /cent
Lyly Rajala /saml
Tero Rönni /sd
Pertti Salovaara /cent (delvis)
Janne Seurujärvi /cent (delvis)
Ilkka Viljanen /saml (delvis)
Anne-Mari Virolainen /saml (delvis)
ers. Sari Palm /kd.

Sekreterare var

utskottsråd Kaj Laine.

RESERVATION

Motivering

Enligt propositionen ska Rederiverket ombildas till aktiebolag. Rederiverket har en central roll som tillhandahållare av vintersjöfartstjänster, och dess samhälleliga betydelse för vårt näringslivs och industris transporter och för Finlands försörjningsberedskap är avsevärd.

Att tillhandahålla isbrytnings- och farledstjänster är funktioner som samhället klart och tydligt ska ha ansvaret för. Syftet med funktionerna är att säkra att vintersjöfarten fungerar hos oss och att farlederna hålls i skick så att det överlag är möjligt att bedriva sjöfart tryggt och året om. Det är inte klokt att riskera denna verksamhet i jakten på ekonomisk vinst. I ljuset av jämförelsetal kan isbrytningen svårligen ses som en lönsam affärsverksamhet. Sjöfartsverket kan som enda beställare tvingas betala en oskäligen bit av bolagets lönsamhet. De ökade kostnaderna för isbrytningstjänster kan komma att drabba

farledsavgifterna, som i sin tur påverkar den finska exportindustrins konkurrenskraft. Bolagisering bör inte vara ett egenvärde i sig, och någon grund för det står inte att finna i isbrytningsverksamheten.

Propositionen tar inte heller tillräcklig hänsyn till vad som händer med Rederiverkets personal i omställningen. Det skulle ha stått i propositionen att personalen övergår till det nya aktiebolaget som gamla anställda på tidigare anställningsvillkor. Dessutom behövs det ett avtal mellan de olika aktörerna om omställningsskydd, som ger den överflyttade personalen anställningsskydd under en tillräckligt lång övergångsperiod.

Förslag

Vi föreslår

att propositionen förkastas i sin helhet.

Helsingfors den 20 oktober 2009

Saara Karhu /sd
Marko Asell /sd
Lauri Kähkönen /sd
Tero Rönni /sd

Martti Korhonen /vänst
Pentti Oinonen /saf
Sari Palm /kd